

Čest poražených

(projev Lenky Procházkové 21. srpna 2013 na Staroměstském náměstí v Praze na shromáždění „Občané proti okupaci 2013!“)

Pokud žijí pamětníci prohraných bitev, měli by zápis v knize historie aspoň glosovat. V Čechách se totiž oficiální výklad dějů dávných i nedávných vždy užívá jako rybářský prut. Pravda však nebývá zavěšená na udici jako návnada. Pravda je mnohdy skrytá a čeká na své hledače.

Dnešní učebnice a také média se o událostech roku 1968 zmiňují výběrově. Jasně odsuzují vpád vojsk, ale důvody, proč do Československa přitáhly, ponechávají rozmlžené. Fenomén Pražského jara je i po 45 letech nebezpečný, a proto byl uložen v sarkofágu pod zem a je stále ochlazován jako odstavený jaderný reaktor. Avšak lidé, kdysi elektrizovaní nadějemi

Pražského jara, dosud vyzařují svá svědectví.

V poslední době jsem měla několik přednášek pro studenty vysokých škol. Jejich zájem o události roku 68 nebyl valný. Trochu ožili až při akčním vyprávění o průběhu invaze. Pak znovu začali zívát, když jsem probírala Vysočanský sjezd. Proč se vracet k akci komunistů? žasli studenti. Pak je ale zdánlivě okrajové téma zaujalo. I přes propast času vycítili sílu toho „starého“ příběhu, jehož aktéři už jsou dnes v úctyhodném věku anebo po smrti.

Tenkrát v roce 68 bylo delegátům čtyřicet let i méně, když se v noci 21. srpna přepravovali chaosem okupované země do Prahy do vysočanské továrny ČKD, kam je svolávaly linky železničních uzlů, které okupanti zapomněli vypnout. Zatímco prezident byl v domácím vězení na Hradě a političtí představitelé státu (Dubček, Smrkovský, Černík, Kriegel a další...) byli zatčeni a převezeni za hranice, kde je strážili samopalníci, a čas už jim dramaticky odtikával k nule, v těch chvílích, kdy i československá armáda byla přinucena k pasivitě, v těch chvílích se ve vysočanské továrně shromáždilo tisíc tři sta komunistických delegátů z Čech a Moravy, mezi nimi i několik statečných zástupců Slovenska. Prohlásili se za mimořádný sjezd a během jediného dne (22. srpna) stihli odsoudit invazi, potvrdit ve funkcích ty uvězněné a vyhodit z předsednictva všechny kolaboranty, kteří chtěli nastolit dělnicko-rolnickou vládu. Sjezd, strážžený dělníky ČKD před vpádem tanků, vyhlásil na příští den generální stávkou na protest proti agresorům a prostřednictvím rozhlasu a jeho náhradních vysílaček o tom všem informoval i světové agentury. Verze okupantů o vyžádané bratrské pomoci padla. Ani v ulicích Prahy, Brna a většiny dalších měst a obcí se vojska Varšavské smlouvy necítila tak, jak bylo plánováno. Spontánní občanský vzдор vnutil přemýšlivějším velitelům i vojínům otázku, kde se stala chyba. Tehdy byla ruština povinným předmětem, takže plynně odpovídat uměl kde kdo, i děti.

Ke slovu se ovšem dostala i komunikace neverbální. Když je uražena hrdost miliónů lidí, umějí své pocity vyjádřit i bez nácviku. Plánovači v Kremlu tedy neměli důvod k oslavě. Naopak. Byli šokováni, že dobytý rozhlas stále vysílá a že vláda kolaborantů byla s posměchem odmítnuta. A navíc se sešel ten sjezd. A drze nazval vstup vojsk agresí! Potvrdil Dubčeka, jeho reformní program, i jeho lidi. Teď už je bohužel asi zastřelit nemůžeme... A tak je dali přivést do Moskvy.

V poledne 22. srpna v celém Československu sirény ohlásily generální stávkou a občané uprostřed tanků nehybně stáli na ulicích. Ráno 23. srpna přivezlo vojenské komando zatčeného Dubčeka do vládní vily v Moskvě k rozhovoru s Brežněvem, Kosyginem a Podgorným. Z odtajněných stenografických zápisů je zřejmé, že ani nouzová varianta B neprobíhala snadno. Dubček i z těch kusých informací, které mu sovětská trojka neochotně trousila, pochopil, jaký význam má Vysočanský sjezd a statečně trval na jeho legálnosti. Ani později přivedený zatčený předseda vlády Oldřich Černík nechtěl závěry sjezdu zpochybnit. To udělali až členové stranické a vládní delegace, která (navzdory protestům Vysočanského sjezdu) přiletěla z Prahy do Moskvy večer 23.

srpna a vytáhla Brežněvovi trn z paty. Tato jednání už probíhala v Kremlu a vyústila o tři dny později k podpisu potupných Moskevských dohod, které zlegalizovaly vstup okupačních vojsk, anulovaly závěry Vysočanského sjezdu a tím odstartovaly proces normalizace. Jediný, kdo odmítl dohody podepsat, byl František Kriegel. Jako první byl pak odvolán z funkce a vyloučen ze strany. Brzy ho

následovali další a nakonec to bylo sedm set tisíc českých, moravských a slovenských komunistů, kteří při prověrkách odmítli nazvat invazi přátelskou pomocí a tím se stali občany druhé kategorie. Těmi nepolepšitelnými. Jméno Františka Kriegla zůstalo legendou. Pro další statečně z těch dní však v dnešních učebnicích není místo. Jejich čest, kterou si statečně uhájili, je dnes vystavena zbabělé cenzuře. Cenzura dějů minulých je ale vždy odrazem strachu. Strachu z pravdy. ..

Muž, který 22. srpna 1968 vedl jednání Vysočanského sjezdu a po dobu Dubčekova zatčení zastával funkci generálního tajemníka strany, profesor ekonomie Věněk Šilhán, pak strávil dvacet let normalizace jako bagrista. Další delegát sjezdu cestovatel Miroslav Zikmund se stal, stejně jako jeho kolega a kamarád Jiří Hanzelka, zakázaným autorem a nepřátelskou osobou. Podobný osud sdílel i delegát sjezdu spisovatel Jan Trefulka nebo filozof Karel Kosík. Za těmito jmény, vybranými zástupně, se řadí další podobně silné charaktery

a těžké osudy. Delegát z Jihlavy, dělník Evžen Plocek, se po studentech Janu Palachovi a Janu Zajícovi stal o Velikonocích 1969 třetí protestní živou pochodní. Vysočanský sjezd nebyl, jak se dnešní rybáři historie snaží tvrdit, jen vnitřní záležitostí komunistů. Tím, že na sebe vzal odpovědnost ve chvílích napadení státu, se stal kompetentním zástupcem celé tehdejší občanské společnosti, organizoval její odpor proti okupantům, odesílal depeše do zahraničí a hájil suverenitu republiky. Proto by 22. srpen měl být nazván Dnem suverenity a zařazen mezi Památné dny ČR. Nejen na počest účastníků sjezdu, ale všech obyvatel země, kteří se tehdy v ulicích postavili na odpor agresorům a hájili principy obrodného procesu. Hájili je mnohem déle než politici představitelé. Poslední baštou odporu byli mladí lidé, především studenti. I po své prohrané listopadové stávce a po lednovém národním pohřbu Jana Palacha trvali na pokračování obrodného procesu. Ve výročí invaze 21. srpna 69 vypukly obrovské demonstrace, na kterých zasahovala tentokrát už vlastní armáda a policie. Stovky mladých lidí byly zatčeny, drženy ve vazbě a surově mláceny u výslechů. O čem to vypovídá? Co to bylo za myšlenky a principy, když k jejich vyhánění ze vzpurných hlav sáhli normalizátoři k obecnému násilí? O co vlastně šlo v obrodném procesu?

Stručně řečeno šlo o vykročení k demokratickému socialismu. Když Brežněv při výslechu v Moskvě na Dubčeka křičel, že změny v Československu vyústí do návratu kapitalismu, vědomě lhal. Měl dostatek informací a dobře věděl, že většina Čechoslováků nechce socialismus zavrhnout ale naopak skutečně vytvořit. Už ne podle cizí nápovědy, ale podle humanistických zásad rovnosti, solidarity a na míru ekonomických možností země. Šikova ekonomická reforma byla pro RVHP strašákem. Zrušení cenzury a plánované obnovení plurality politických stran, především obnovení strany sociální demokracie vnímali Sověti, ale i představitelé Polska, Východního Německa a Maďarska jako smrtelné nebezpečí, jako precedent. Ani Dubček však nemohl v lednu 1968 předvídat, že reformní změny půjdou tak rychlým tempem. Netušil, jaký rezervoár energie se nahromadil pod víkem oficiálních proklamací a povinných rituálů. Nečekal, že osvobození slova zapůsobí jako signální výstřel. Jako světlice, která ozářila zemi, zmapovala škody a nasvítla cestu z bažin. S odstupem času je zřejmé, že za těch několik týdnů, které nám osud dal, stihli Češi, Moravané a Slováci narovnat záda a sjednotit se pro společný úkol. Často se posměšně říká, že jsme jen malá země, a přitom si myslíme, že jsme pupek světa. Být pupkem světa nám dnes skutečně nehrozí. V roce 68 v těch týdnech od jara do srpna jsme ale světu dali naději, že lidská společnost může být uspořádána spravedlivě a že život člověka může být důstojný v každé jeho fázi. Někteří z těch statisíců lidí, kteří v srpnu 68 vyšli do ulic proti tankům, si toto uvědomovali. Možná si připadali jako vojáci poslední bitvy. Ta se však rozhodla jinde. A nejen pouze v Kremlu. Obrodný proces v Československu musel být potlačen a exemplárně ztrestán, aby se svět mohl valit dál - ke globalizaci. Po 45 letech je Pražské jaro i v Čechách trezorovým filmem. Příběhem, který podléhá cenzuře dnešních rybářů. Ale paměť lidí, kteří to tehdy zažili, kteří sdíleli společně

úsilí o přeměnu takzvaného socialismu v moderní sociální stát, ta paměť se nedá vygumovat.

Pražské jaro skončilo náhle, ale umíralo pomalu. Jeho echo se chvělo nad krajinou ještě dvacet normalizačních let. Někteří z nás je slyší stále. A cítí povinnost předávat aspoň útržky té melodie, která kdysi sjednotila národ a pozvedla jej k úkolu, který pak nesměl splnit. Paměť lidí je mnohem důležitější než státní archívy a politická propaganda. Proto říkám studentům: nevěřte všemu, co je dnes v učebnicích dějepisu a v médiích. Ptejte se svých rodičů a prarodičů, o co šlo v roce 1968. Hleďte odpovědi i ve starých novinách a časopisech. Nebuďte pohodlní, nespokojte se oficiálním výkladem. Jinak by se vám mohlo stát, že na vás pak pravda vybafne nečekaně a vy jí budete ohromeně hledět do očí, tak jako vojáci invazních divizí, kteří byli v srpnu před 45 lety jako užiteční idioti posláni vykonat trestnou misi. Už po prvních dnech musely být některé frustrované jednotky okupantů vyměněny a do Československa narychlo přijeli náhradníci. Vy, mladí přátelé, ale dnes nejste jen prvním sledem, který může být nahrazen nějakou zálohou. Vás nikdo nestáhne a nevymění. Další divize pro misi zapomnění tu ještě nedorostly. V tom krátkém čase, který zbývá před završením současného okupačního plánu, se může ještě mnohé změnit. Pokud se změníte vy. Pokud otevřete oči, prozíráte a odmítnete hrát roli užitečných a pak obětovaných idiotů. Vaše cesta k poznání a ke kritickému myšlení určitě nebude pohodlná a možná bude i nebezpečná. Takže pro sraby se nehodí. Srabové – dnešní, včerejší i předvčerejší se bojí samostatně přemýšlet a jednat, srabové vždycky plují v houfu a vyhlížejí návnadu. A pak se diví: Co se to zaseklo? když se mrskají na udici rybáře.

Milí mladí přátelé, většina z vás touží po tom žít naplno. Co to ale znamená žít naplno? Mít před jménem zaplacený titul, v garáži rychlé auto na splátku a v kapse chytrý mobil? Já myslím, že žít naplno znamená splnit něco, co je nám uloženo. Rozpoznat tento úkol však vyžaduje otevřenou mysl a odvahu. Hlavně nepodléhejme skepsi! Skepse je jenom výmluva pro naši lenost něco změnit. Skepse je alibi lidí, kteří se bojí dospělosti. Kdyby naši předkové podlehlí skepsi, jmenovalo by se dnes toto náměstí Altstadtplatz. Pomník Jana Husa by tu určitě nestál, zato o kus dál by se tyčil mariánský sloup. Ideály Pražského jara nemají žádný pomník, u kterého by se japonští němečtí či jiní turisté mohli vyfotit. To ale není důležité. Podstatné je, aby myšlenky obrodného procesu přestaly být zkreslovány a zamlčovány. Každodenní válcování našich mozků a falšování historie je totiž mnohem rafinovanější a nebezpečnější taktika než byla vojenská invaze před 45 lety. Čest těch, kteří tehdy byli poraženi, je stále v našich rukou.

Tak co říkáte, občané, prodáme tu čest?
Nebo ji zkusíme uhájit?

Lenka Procházková